

INTERVIEW Expert Bert Knols slaat alarm over muggen met dodelijk westnijlvirus

'Meteen bestrijden, niet wachten tot het te laat is'

Muggen waren altijd al bloedirritant, maar vandaag de dag kunnen ze in Nederland zelfs een gevaar voor je gezondheid vormen. Al achttien mensen liepen dit jaar het westnijlvirus op na een beet van een besmette mug en drie patiënten zijn overleden. Maar waarschijnlijk zijn er veel meer besmettingen. Muggenexpert Bart Knols slaat alarm: „Dam het probleem in, voordat het verder gaat groeien. Kom op nou.”

Annemarie de Jong
 annemarie.dejong@mediahuis.nl

Amsterdam ■ Het westnijlvirus dook in 2020 voor het eerst op bij mensen in Nederland. Daarna bleef het stil. Tot dit jaar. De teller staat nu op achttien besmettingen. Een infectie werd bij een bloeddonor ontdekt. De anderen waren met klachten in ziekenhuis opgenomen. De patiënten liepen het westnijlvirus op in Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Brabant, Overijssel en Gelderland. Drie patiënten zijn overleden.

Tachtig procent van de besmette mensen krijgt geen klachten. „Dus waarschijnlijk zijn er al tientallen, zo niet honderden reeds geïnfecteerd geweest”, zegt Knols. Ongeveer twintig procent voelt zich wel ziek. „Een soort heftige griep, met koorts, pijn in de gewrichten, hoofdpijn, diarree, braken, noem maar op.” Een procent krijgt neurologische klachten, zoals verlammingssymptomen of hersenvliesontsteking. De eerste klachten ontstaan twee tot veertien dagen na een besmette mugbeet.

Paarden

Mensen krijgen het westnijlvirus via een beet van een besmette huissteekmug (*Culex pipiens*), de meest voorkomende mug in Nederland. De muggen raken besmet als ze zich voeden met bloed van besmette vogels. Daarna kunnen ze het virus verspreiden naar andere vogels en soms naar mensen, paarden en andere zoogdieren. Mensen en paarden kunnen het virus niet opnieuw doorgeven.

Officieel zijn er inmiddels 58 besmette paarden en 39 besmette vogels gemeld. Ook de vogelopvang in Naarden en Soest krijgen sinds een week of drie veel doodzieke vogels binnen door het westnijlvirus. Het gaat met name om kraaiachtigen, zoals eksters en kauwen. Meestal zijn de vogels er al zo slecht aan toe dat ze binnen een paar uur sterven.

Trekvogels brachten het westnijlvirus vanuit Afrika naar Zuid-Europa. Zo belandde het waarschijnlijk ook in Nederland. Zorgminister Sophie Hermans adviseert Nederlanders zich goed tegen muggen te beschermen. „Lekker makkelijk”, reageert Knols. „Dit is het probleem afschuiven naar de

Weinig muggen dankzij extreme droogte

Deze zomer kende relatief weinig muggenoverlast, meldt de website Nature Today. Volgens onderzoekers van Wageningen University & Research (WUR) komt dit waarschijnlijk door de extreme droogte en hoge temperaturen van de afgelopen tijd.

De zogeheten muggenoverlast-index, die de onderzoekers bepalen op basis van meldingen via muggenradar.nl, lag deze zomer 16 procent lager dan het gemiddelde over de jaren 2020 tot en met 2025. Muggen hebben plekken nodig waar gedurende enkele weken achter elkaar water staat waarin larven zich kunnen ontwikkelen, zoals plantenpoten, emmers en schotels gevuld

met water. Door de warme droge zomer waren er veel minder van dit soort broedplaatsen beschikbaar.

Zesde muggengeneratie

Op plekken waar het water wel lang genoeg bleef staan, konden muggen zich door de recordhoge zomertemperatuur sneller ontwikkelen. „Volgens ons muggenontwikkelingsmodel vliegt rond deze tijd al de zesde muggengeneratie rond. Niet eerder was dit zo vroeg in het jaar”, zien de onderzoekers.

De aantallen muggen en muggenoverlast zijn dit jaar dus lager dan gemiddeld, maar de hogere temperaturen leiden volgens de

wetenschappers wel tot snellere ontwikkeling van virussen in de mug. Virussen als het westnijlvirus krijgen daardoor meer kans om zich sneller te verspreiden. „Nu de temperatuur jaarrond stijgt, is het belangrijk om te blijven onderzoeken hoe het gedrag van muggen verandert en welke gevolgen dat kan hebben voor mens en dier.”

Het westnijlvirus wordt verspreid door besmette huissteekmuggen. Het RIVM raadt onder meer aan om horren voor de ramen te zetten en onder een klamboe te slapen om besmetting te voorkomen. Het virus is vooral gevaarlijk voor ouderen en mensen met een lagere weerstand.

Bart Knols: „Westnijlvirus niet onderschatten.”

FOTO FLORIS LEEUWENBERG

burger. De overheid moet zelf veel meer verantwoordelijkheid nemen voor dit probleem.”

Knols schreef het boek 'Mug: de fascinerende wereld van volkswijand nummer 1'. „Iedere minuut sterven er twee mensen op de wereld aan de gevolgen van een mugbeet.” In 2009 voorspelde hij al dat het westnijlvirus in Nederland zou opduiken. „Toen werd ik beticht van stemmingmakerij. En nu het is gebeurd? Stilte.”

De bioloog vindt een harde aanpak van het westnijlvirus nodig, vooral om 50-plussers en mensen

met een verminderde weerstand te beschermen. Zij lopen meer risico om ernstig ziek te worden. „Er moet nu zeer intensief gemonitor worden”, zegt hij. „Vooraf op de plekken waar deze achttien mensen mogelijk hun infectie opliepen. Vang daar met vallen muggen en test die in het laboratorium op aanwezigheid van virus. Licht zo'n brandhaard in de buurt van een verpleeghuis, seniorencomplex of een ziekenhuis, dan moet je daar zeer intensief muggen gaan bestrijden.”

Gebeurt dat niet, dan verwacht

Knols volgend jaar nog meer besmettingen met het westnijlvirus. „Het virus kan overleven in muggen gedurende de winter. Vrouw-tjesmuggen die vanaf half oktober bij jou in de kelder en op zolder in winterslaap gaan, kunnen het virus bij zich hebben. Dat betekent dat het virus volgend voorjaar veel eerder kan opduiken. Dus nu moeten we gaan bestrijden en niet zo'n beetje, maar zeer intensief. Niet wachten tot het te laat is.” Hij vindt dat de situatie niet onderschat mag worden. „Corona begon ook met één geval.”

Vaccin

Intussen is het belangrijk dat dierenartsen en huisartsen alert zijn. „Denk bij neurologische aandoeningen ook aan het westnijlvirus.” Tegen de ziekte bestaat een vaccin voor paarden, maar niet voor mensen en er is ook geen specifiek medicijn. Knols vindt dat er meer geld en capaciteit naar preventie moet. „Op het moment dat je problemen gaat oplossen als mensen doodgaan, ben je te laat. Dan is zo'n virus er al en krijg je het niet meer weg. Wellicht is dat nu al het geval.”

Ook bij de Japanse bosmug schoot de aanpak volgens Knols tekort. „Die werd in 2012 in Lelystad aangetroffen. Na vijf jaar zei toenmalig minister Bruins: 'stop maar met bestrijden, het wordt te

„
 Moeten er dan eerst meer doden vallen voordat er echt actie wordt ondernomen?